Tegen de rechtspopulisten van de AfD is in Duitsland zo'n beetje alles geoorloofd. Effect heeft het niet

Posted on 29 augustus 2026 by Derk Jan Eppink

In 2009 werd in Duitsland hartelijk gelachen om een uitspraak van Margot Honecker, de weduwe van de voormalige DDR-leider. In Chili, waar ze asiel had gekregen en in 2016 overleed, zei ze: 'Het socialisme en de DDR komen terug, in een andere vorm.' Intussen is velen het lachen vergaan.

Anno 2026 debatteert het herenigde Duitsland over een '*Parteiverbot*' voor Alternative für Deutschland (AfD), in de peilingen ruimschoots de grootste partij. Het *Bundesamt für Verfassungsschutz* bespioneert – als grondwetpolitie – leden van de AfD. Een ZDF-journalist ondervroeg onlangs Alice Weidel, AfD-fractieleider in de Bondsdag, zoals de Stasi ooit dissidenten ondervroeg.

Critici hebben een remedie: op de Berlijnse Muur volgt de *'Brandmauer'*, met als doel AfD buiten elke vorm van (mede)bestuur te houden. Het is echter niet uitgesloten dat de AfD op 6 september bij de deelstaatverkiezingen in Saksen-

Anhalt (hoofdstad Magdeburg) niet alleen de grootste wordt, maar tevens een meerderheid van de zetels in de *Landtag* haalt. Op de cover van *Der Spiegel* werd AfD-lijsttrekker Ulrich Siegmund daarom '*der gefährlichste Mann Deutschlands'* genoemd. Inderdaad, flinke porties DDR.

Professorenpartij

In Nederland kon de PVV een rol spelen in een gedoogconstructie (2010-2012) en een regeringscoalitie (2024-2025) en deelnemen aan stemafspraken. Voor de AfD geldt in Duitsland de banvloek. Duitse veiligheidsdiensten dichten de partij een '*gesicherte rechtsextremistische Bestrebung'* toe. Een 'kopje koffie doen' met een Tweede Kamerlid van de PVV is in Den Haag niet ongebruikelijk, maar hoef je in de Bondsdag met een AfD'er niet te proberen. Grenst aan hoogverraad.

De AfD begon in 2013 als liberale, euro-kritische partij en werd getypeerd als 'professorenpartij', geleid door de hoogleraar economie Bernd Lucke en Hans-Olaf Henkel, voormalig voorzitter van het Bundesverband der Deutschen Industrie (BDI). Als Oost-Duitse stemmentrekker kwam Frauke Petry in de top terecht.

Alles veranderde in 2015 door de asielinstroom en het '*wir schaffen das'* van toenmalig bondskanselier Angela Merkel. Voor de AfD werd het een ommekeer. Over de euro sprak niemand meer; het nieuwe thema werd immigratie. Petry nam de fakkel over, terwijl Lucke en Henkel demonstratief de partij verlieten. Het schisma sproot direct vooruit uit het opengrenzenbeleid van Merkel. Ze kreeg dan ook de bijnaam '*die Mutter der AfD'*.

Naarmate het migratieprobleem toenam met aanslagen op kerstmarkten en 'steekincidenten', groeide de AfD en schoof verder naar rechts. Een gouden kans voor onder anderen Björn Höcke, de Duits-nationalistische leider van de AfD in Thüringen.

De meeste kopstukken van AfD zijn geboren en/of opgegroeid in West-Duitsland en niet in de voormalige DDR, waar de AfD als protestpartij het populairst is. Voor Höcke geldt dat hij is geboren in Lünen (Noordrijn-Westfalen), hoewel zijn familie bestaat uit '*Heimatvertriebenen*' uit Oost-Pruisen. Hij bepleit een soort '*Völkisch*', etnisch-nationalisme. Het *Holocaust-Mahnmal* in Berlijn betitelde hij in 2021 als 'het monument van de schande'.

Höcke geniet veel steun van de Oost-Duitse partijbasis. In 2017 deed partijvoorzitter Petry een poging Höcke uit de AfD te zetten en rekende daarbij op steun van Alice Weidel. Maar Weidel liet Petry vallen, die daarop vertrok. In 2021 deed partijvoorzitter Jörg Meuthen een poging Höcke te wippen; maar weer mislukte het.

Weidel is intussen het boegbeeld van de AfD. Ze is getrouwd met een vrouw van kleur, welbespraakt en internationaal bekend, ook in de VS. Ze is zelfs goed bevriend met Elon Musk, de rijkste man ter wereld. Höcke is slechts wereldberoemd in Thüringen en bovendien een slechte spreker. Toch blijft de factor-Höcke de kiezelsteen in de AfD-schoen.

‘Ons oude, veilige Duitsland’

Ulrich Siegmund, lijsttrekker in Saksen-Anhalt, heeft een onbevangen houding en is vrolijk en optimistisch. Hij is drie maanden na de Duitse hereniging in 1990 geboren en zegt in interviews dat hij ‘ons oude, veilige Duitsland’ terug wil. Het is een begrijpelijk gevoel, maar welk Duitsland is dat dan?

Siegmund heeft de DDR, dat een aparte ‘socialistische’ identiteit creëerde, nooit meegemaakt. Oost-Duitsers hunkeren in feite naar een Duitsland dat nooit heeft bestaan. Massa-immigratie is een inbreuk op hun leefwereld en veiligheidsgevoel, dat overigens niet tot Oost-Duitsland is beperkt.

Kiezersonderzoek laat zien dat ‘migratie’ hét thema bij uitstek is dat kiezers naar de AfD drijf. Duitsers proberen zo een ommekeer in Berlijn af te dwingen. Maar ‘politiek Berlijn’ grijpt naar uitsluiting, verkettering en DDR-methoden, zoals het bespioneren van AfD-politici en hun kiezers.

Opmerkelijk is dat een andere partij met een omstreden nestgeur, Die Linke, in de Bondsrepubliek juist als troetelkind wordt behandeld. Die Linke komt voort uit de restanten van de Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (SED) die tot 1989 veertig jaar lang de DDR regeerde en is momenteel de bakermat van Duits antisemitisme en anti-Israël sentimenten. De AfD is juist pro-Israël.

Kop van Jut

In de praktijk wordt het steeds moeilijker om de partij van Weidel uit te sluiten. In

landelijke peilingen scoort de AfD rond de 28 procent en de christendemocratische CDU/CSU rond de 20 procent. De sociaaldemocratische SPD, de Groenen en Die Linke eisen van CDU/CSU 'absolute trouw' aan de *Brandmauer*, zodat zij hun linkse wensenlijst door de strot van de christendemocraten kunnen duwen, die zo steeds verder vervreemden van hun rechtse kiezers.

Gevolg is een massale overloop van 'burgerlijke Duitsland' naar de AfD om een ander asielbeleid af te dwingen. Kop van Jut is bondskanselier Friedrich Merz die, toch al radeloos en stuurloos, helemaal onderaan de populariteitslijst van Duitse politici bungelt.

Als het in de politiek tegenzit, zit alles tegen, en dat geldt ook voor de Duitse christendemocraten. Jens Spahn, tot voor kort CDU-fractieleider in de Bondsdag, is gehuwd homoseksueel en principieel tegenstander van draagmoederschap. Dat belette hem niet met behulp van een Amerikaanse draagmoeder een kind aan zijn gezin toe te voegen. Hij vertrok.

De Berlijnse CDU-burgemeester Kai Wegner beweerde tijdens een stroomstoring in zijn stad de hele hard te hebben gewerkt aan een oplossing. Dat bleek niet waar: hij was gaan tennissen. Wegner stelt zich niet langer herkiesbaar.

Dan was er nog de christendemocratische minister-president van Thüringen, Mario Voight, die bleek te hebben gerommeld met zijn proefschrift en vervolgens zijn doctortitel moest inleveren. Hij overleefde in het deelstaatparlement ternauwernood een motie van wantrouwen, afkomstig van Björn Höcke.

Grote, welwillende reus

Het is opvallend dat de electorale groei van de AfD nu ook doorzet in de 'oude' Bondsrepubliek, zowel onder conservatieve kiezers in het zuiden als in de grote steden in het Roergebied, waar de SPD altijd dominant was. Telkens is dé reden: overmatige immigratie, vervreemding in eigen land.

Duitsland komt zo in eenzelfde spagaat terecht als veel andere West-Europese landen, met inbegrip van Nederland. Het zelfverklaarde politieke midden durft geen noodzakelijke koerswijzigingen in te zetten tegen overmatige immigratie, waardoor elk beleid stagneert. Wat wél gedaan wordt, is vaak te weinig en te laat.

Volgend jaar zijn er parlementaire dan wel presidentiële verkiezingen in onder meer Frankrijk, Spanje, Italië, Polen en Finland. De kans is groot dat de drempels die een effectiever migratie- en asielbeleid blokkeren dan worden geslecht. Is het dan ook voorbij met de *Brandmauer*?

Duitsland is de grote, welwillende reus in Midden-Europa, psychologisch kwetsbaar en politiek twijfelend. Zoals dat in het Duits heet: *'ein unsicherer Kantonist'.*

Wynia's Week** verschijnt 156 keer per jaar en wordt **volledig mogelijk gemaakt** door de donateurs. Doet u mee? **Doneren kan zo**. **Hartelijk dank!